

Analyse | kraka

20.04.2021

Konsekvenser af Enhedslistens landbrugsudspil

Af Jens Hauch og Thomas Wilken

Enhedslistens forslag om at udtage 21 pct. af den nuværende danske landbrugsjord kan i en hypotetisk beregning medføre, at den samlede værditilvækst i samfundet samt fuldtidsbeskæftigelsen falder med hhv. 13,7 mia. kr. og 19.200 fuldtidspersoner. På lang sigt vil forslaget dog pga. dynamikker i økonomien kun være forbundet med meget begrænset tab af værditilvækst og beskæftigelse.

Kontakt

Vicedirektør og cheføkonom
Jens Hauch
Tlf. 3140 7715
E-mail jeh@kraka.dk

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

Enhedslisten vil udtage 1/5 af dansk landbrugsjord.

Beskæftigelsen vil falde iflg. politiske aktører

Værdiskabelsen og beskæftigelse kan falde på kort sigt

1. Konsekvenser af Enhedslistens landbrugsudspil

Enhedslisten fremlagde i starten af april 2021 et nyt landbrugsudspil, hvor der lægges op til at udtage 508.000 hektar landbrugsjord til bl.a. skov og natur.¹ Det svarer til, at 21 pct. af den danske landbrugsjord skal udtages, hvilket er et areal på størrelse med Fyn og Bornholm samlet. Ifølge Enhedslisten vil det reducere Danmarks udledninger af CO₂e med 4 mio. tons i 2030 og samtidig bidrage til at forbedre biodiversiteten.

Udspillet er blevet imødegået af en række politiske aktører, der bl.a. fremhæver, at det bl.a. vil "koste" mange arbejdspladser. I dette notat præsenterer vi først en analyse, hvor vi opstiller en beregning med udgangspunkt i den eksisterende branchestruktur, der viser, at Enhedslistens forslag vil føre til en markant beskæftigelsesnedgang. Beregninger af denne type er imidlertid ikke retvisende, netop fordi branchestrukturen vil ændre sig.

Efterfølgende gennemgår vi, hvorfor sådanne beregninger overser vigtige økonomiske dynamikker, der reducerer omkostningerne betragteligt.

I en hypotetisk statisk beregning baseret på en input-outputmodel falder den samlede økonomiske værdiskabelse (bruttoværditilvækst) og fuldtidsbeskæftigelsen i Danmark med hhv. 13,7 mia. kr. og 19.200 fuldtidspersoner på kort sigt, hvis 21 pct. af det danske landbrugsareal udtages, jf. Tabel 1. Se metodebeskrivelse i Boks 1.

Tabel 1 IO-effekt på Danmarks bruttoværditilvækst og beskæftigelse ved et fald i produktionen i landbruget på 21 pct.

	IO-effekt
Bruttoværditilvækst, mia. kr.	-13,7
Beskæftigede, 1000 fuldtidspersoner	-19,2

Anm.: Faldet i bruttoværditilvæksten og i beskæftigelsen kan være overvurderet, da produktionen i landbrugssektoren ikke nødvendigvis falder proportionalt med arealet af landbrugsjord. Resultaterne beror på et stød til en input-output-model, der uddybes i metodebilaget.

Kilde: (Egne) beregninger baseret på Danmarks Statistiks input-output tabeller.

Resultaterne i Tabel 1 overvurderer af flere årsager konsekvenserne af Enhedslistens forslag:

- Landbrugsproduktionen falder ikke med 21 pct. hvis der udtages 21 pct. landbrugsjord.
- Enhedslisten vil i vidt omfang udtage lavbundslande, der er mindre produktive
- Beregningen tager ikke hensyn til dynamiske økonomiske effekter.

Landbrugsproduktionen falder mindre end udtaget

I beregningerne bag Tabel 1 er det antaget, at produktionen i landbruget falder med 1:1 med en reduktion af landbrugsjorden. Dermed overvurderer resultaterne i Tabel 1 effekterne på værditilvæksten og beskæftigelsen. Det skyldes, at der i den anvendte definition af landbrugsproduktionen også indgår fx kyllingefarme og gartnerier, der ikke nødvendigvis forsvinder, fordi landbrugsarealet bliver indskrænket.

Enhedslisten vil udtage lavbundslande

En anden grund til, at faldet i landbrugsproduktionen vil være mindre end beregningen oven for indikerer, er, at Enhedslisten i særlig grad vil udtage de ikke særligt produktive lavbundslande. Det betyder, at den mistede værdiskabelse i landbruget er mindre end svarende til den gennemsnitlige værdiskabelse pr. arealenhed.

Dynamiske effekter

I ovenstående statiske beregning er det indbygget at en lavere landbrugsproduktion fører til en proportionalt lavere produktion i følgerhverv og hos leverandører til landbruget og i

¹ Se: <https://enhedslisten.dk/fremtidens-landbrug>

det endelige forbrug. Det reducerer værditilvæksten i alle erhverv, og beskæftigelsen falder proportionalt.

Men dermed overses en række vigtige økonomiske dynamikker:

Produktions- ændringer

I landbruget og i følgeindustrien kan produktionssammensætningen ændres, landmænd kan fx ændre afgrødetyper eller producere mere intensivt på den tilbageværende jord. I følgeindustrien kan man importere en større andel af råvarerne, eller man kan ændre produktionssammensætningen.

Brancheskift

Når ledigheden stiger (lidt) vil lønnen presses (lidt) nedad. Det forøger efterspørgslen efter arbejdskraft i andre brancher, hvilket igen forøger beskæftigelsen. På lidt længere sigt er det således arbejdsudbuddet, der er afgørende for beskæftigelsen.

Brancheskift er helt almindelige

Der findes mange eksempler på denne dynamik: Fx betød kvindernes indtog på arbejdsmarkedet ikke, at mange mænd blev arbejdsløse. Lukningen af skibsværfterne betød ikke, at de tidligere værftsarbejdere overgik til permanent ledighed. Da ny teknologi gjorde typograferne overflødige, fandt de ny beskæftigelse. Osv.

På længere sigt mistes få eller ingen arbejdspladser

På længere sigt kan faldet i beskæftigelsen i landbruget derfor forventes at blive opvejet af, at medarbejderne finder nye jobs enten i samme eller andre brancher, hvorfor effekten på både værditilvæksten og beskæftigelsen på lang sigt vil være tæt på nul.

Det kræver et fleksi- belt arbejdsmarked

Denne dynamik virker dog kun, hvis arbejdsmarkedet i øvrigt er stort og dynamisk nok til at absorbere de ledige. Hvis ikke dette er tilfældet, finder de arbejdsløse ikke nødvendigvis ny beskæftigelse, og hvis de gør, kan det være til en væsentligt lavere løn. Man kan således ikke forvente, at dynamikken fungerer, hvis store brancher lukkes på kort tid. Det er der dog næppe tale om i Enhedslistens plan.

Hvert år finder mange danskere ny beskæftigelse

I tilfældet med Enhedslistens plan er der dog tale om tilpasninger, der sagtens kan absorberes af arbejdsmarkedet. Forestiller man sig, at omstillingen sker løbende over 10 år, vil det svare til, at der hvert år er 1.900 fuldtidspersoner, der skal finde et nyt job. Til sammenligning finder 800.000 personer i Danmark nyt job hvert år. Og da det danske arbejdsmarked er ret effektivt, finder ledige i gennemsnit hurtigt et nyt job. Men den gradvise indfasning kan være afgørende for økonomiens muligheder for hurtigt at "absorbere" de ledige.

Omstillings- omkostninger

Der kan dog være midlertidige omstillingsomkostninger forbundet med jobskifte både for den enkelte medarbejder og for lokalsamfund, det kan fx være midlertidig ledighed eller værditab af kapitalapparat. Den enkelte landmand, der er glad for sit arbejde, finder måske ikke nyt arbejde omgående og er måske mindre glad for det nye. Tilsvarende kan det opleves som et tab for et lokalsamfund med meget landbrug, hvis dette reduceres.

Biodiversitet er Vigtigt, værdisættes normalt ikke ...

Ved opgørelsen af effekterne af Enhedslistens forslag skal man også medregne, at biodiversiteten ifølge FN har stor værdi for menneskeheden, hvilket ikke indgår i de traditionelle økonomiske opgørelser. Oven i dette kan lægges helt almindelige danskernes glæde ved at færdes i naturen eller glæden alene ved, at den vilde natur stadig eksisterer. Dette indgår heller ikke i økonomiske opgørelser. Og da biodiversitet og naturglæde ikke er markedsomt, sikrer de frie markeder, der er grundlaget for vores økonomi, ikke biodiversiteten uden politisk indgriben. Så ønsker man politisk mere natur og biodiversitet, må man gribe ind – det gælder uanset politisk overbevisning.

... og kræver politisk regulering for at blive opretholdt

Boks 1 Metodeboks**IO-model**

Til at beregne kortsigtseffekterne af en produktionsnedgang i landbruget på 21 pct. har vi anvendt Danmarks Statistiks input-output-tabeller fra 2017. I tabellerne findes input og output data for Danmark opdelt på 117 brancher, hvilket giver et indblik i, hvilke inputs en given branche kræver i sin produktion, og hvilke brancher der modtager de respektive branchers output.

Input-output-modellen kan bl.a. beregne det samlede træk på brancherne i økonomien, der på kort sigt skal til for at efterleve en ændring i efterspørgslen i en given branche. I denne analyse anvendes input-output modellen til at analysere en hypotetisk situation, hvor produktionen i landbrugssektoren mindskes. Et tvunget udtag af landbrugsarealer kan betragtes som et udbudsstød, da virksomhederne ikke kan udbyde deres varer eller ydelser. Det medfører, at landbrugssektoren sænker sit input af varer fra andre brancher samt sit eget output med 21 pct., og at de brancher, landbruget leverer til, reducerer deres produktion proportionalt med det lavere input af produkter fra landbruget.

Metoden følger Miller & Blair (2009), der anvender "hypothetical extraction" til at beskrive betydningen af en given branche for den samlede økonomi.

Input-output modellen indebærer, at produktionsværdien svarende til omsætningen kan beregnes som: $x = (I - A)^{-1}d$. Her er x en vektor for den samlede produktion i hver af økonomiens brancher, mens d er en vektor for den samlede endelige anvendelse i hver af brancherne. Derudover angiver I enhedsmatricen, og A er en matrice med brancheinput fra hver af brancherne i økonomien og er defineret som inputandelene af den samlede produktionsværdi i hver af brancherne.

En betydelig ulempe ved en IO-model er, at metoden ikke tager højde for den økonomiske tilpasning, der vil finde sted som konsekvens af de initiale forskydninger. Metoden vil derfor i væsentlig grad overvurdere de langsigtede effekter af et udtag af landbrugsjord. IO-modeller kan dog generelt bidrage med vigtig viden om branchestrukturer og handelsstrømme.

Øvrigt

Vi medregner dermed ikke effekterne på bruttoværditilvæksten og beskæftigelsen af de afgiftstigninger, som Enhedslisten mener skal finansiere den offentlige udgift ved udtagningen. Og da der tages udgangspunkt i en IO model, medregnes heller ikke de dynamiske mekanismer i økonomien, der på længere sigt vil reducere tabet af værditilvækst og arbejdspladser.

De årlige omkostninger til udtagning af jord vil ifølge Enhedslisten være 1,7 mia. kr. årligt, så fremt staten skal kompensere de nuværende jordejere for tabt indtægt i årene fremover. Enhedslisten foreslår dog også en alternativ finansieringsmodel, hvor staten opkøber jord fra landmænd, der er gået konkurs, eller der frivilligt ønsker at sælge til staten. Omkostningerne ved denne model er ikke angivet i Enhedslistens landbrugsudspil.

Kilder:

Miller, R. E., & Blair, P. D. (2009). Input-output analysis: foundations and extensions. Cambridge university press.